

12. Shipachev, K.V. (2004), "The role of innovative technologies the organization of medical care in improving the effectiveness of health care facilities", Thesis abstract for Doct. Sc. (Medical), 14.00.33, Kemerovo, Russia.
13. Cubero, R. and Vladkova Hollar, I. (2010), Equity and Fiscal Policy : The Income Distribution Effects of Taxation and Social Spending in Central America, International Monetary Fund, Washington, D.C., 43 p.
14. "Health workforce : density of physicians (total number per 1000 population)" : The World Health Organization, available at : http://gamapserver.who.int/gho/interactive_charts/health_workforce/Physicians.
15. "Health workforce : density of pharmaceutical personnel (total number per 1000 population)" : The World Health Organization, available at : http://gamapserver.who.int/gho/interactive_charts/health_workforce/PharmaceuticalDensity/atlas.html.
16. Komarov, Yu. M., Korotkova, A.V., Massoud, M. R. F. and McGlynn, E. (1999), Health Care Quality : [Glossary], University Research Co., LLC, Washington, 124 p.

УДК 347.6 (477) «19»

СТАН НАУКОВОЇ РОЗРОБКИ ПРОБЛЕМИ РАДЯНСЬКОГО СПАДКОВОГО ПРАВА В УКРАЇНІ

Половинкіна Р.Ю., к.ю.н., асистент

*Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна
polovinkinaruslana@gmail.com*

У статті надано комплексний аналіз наукової розробки проблеми радянського спадкового права в Україні. Автор статті розробив класифікацію історіографічних джерел із проблематики. Проведено оцінку узагальнюючих праць із цивільного права, літератури, у якій здійснено безпосереднє висвітлення інституту спадкового права в теоретичному, законодавчому та правозастосовному аспектах, а також історіографічних джерел, що складають власне історико-правові дослідження з цього питання.

Ключові слова: спадкування, спадщина, спадкоємець, спадкодавець, заповіт, заповідач.

СОСТОЯНИЕ НАУЧНОЙ РАЗРАБОТКИ ПРОБЛЕМЫ СОВЕТСКОГО НАСЛЕДСТВЕННОГО ПРАВА В УКРАИНЕ

Половинкина Р.Ю.

*Запорожский национальный университет, ул. Жуковского, 66, г. Запорожье, Украина
polovinkinaruslana@gmail.com*

В статье приводится комплексный анализ научной разработки проблемы советского наследственного права в Украине. Автором статьи разработана классификация историографических источников по проблематике. Проведена оценка обобщающих трудов по гражданскому праву, литературы, в которой осуществлено непосредственное освещение института наследственного права в теоретическом, законодательном и правоприменительном аспектах, а также историографических источников, составляющих собственно историко-правовые исследования по этому вопросу.

Ключевые слова: наследование, наследство, наследник, наследодатель, завещание, завещатель.

STATE OF SCIENTIFIC DEVELOPMENT OF PROBLEMS OF SOVIET INHERITANCE LAW IN UKRAINE

Polovynkina R.Y.

*Zaporizhzhya national university, str. Zhukovsky, 66, Zaporizhzhia, Ukraine
polovinkinaruslana@gmail.com*

This article reviews a comprehensive analysis of scientific development problems of the Soviet inheritance law in Ukraine. An author developed a classification of historiographic sources of the problem. The estimation of generalizing works on civil law, literature where direct illumination of the inheritance law institute in the theoretical, legislative and enforcement aspects is made, as well as historiographic sources those make up the actual historical and legal research on the issue.

Inheritance law was important in the regulation of social and legal relations related to inheritance of tangible and intangible benefits at all historical periods in Ukraine. But particular scientific interest are those periods when the development of the domestic law, including inheritance, took place in conditions of radical, difficult and controversial social, economic, political, spiritual and cultural change. Among them – the Soviet period in Ukraine, formal legal boundaries which constitute more than 70 years (1917-1991).

Inheritance law as one of the oldest institutions of civil law occupies a special place in the law of any country, because in the course of the life every person largely accumulates a certain amount of wealth and values and it wants to satisfy not only their needs but also the needs of their relatives and friends.

It can happen while a person lives or after his death, when his rights and responsibilities transfer to the other based on legal norms in the system and make inheritance law.

Hereditary public relations as a fairly narrow but very important social 'segment' of the legal relations, have always aroused interest among scientists. Their searches and the results differed depending on the branch of a discipline in which they occurred. Undoubtedly, the most significant in succession investigation are contributions of "civilists", as hereditary legal relations – an integral component of the overall array of civil relations. The experts in succession did their work in development of historical aspects of this problem but the representatives of historical and legal science did more. These same "scientific branch" deductive bases, taking into account the gradual process of "growth" of scientific knowledge in this area, try to discover and develop state of the research problem.

The above indicates the presence of a certain historiographic base of research problem. However, currently available results are obtained on the basis of "extensive" analysis of the phenomenon, when it is seen throughout the history of Ukraine. The gradual expansion of the empirical base and changing of ideological orientations determine the need of deeper penetration into the processes and phenomena that occurred in history and continue to evolve. Thus, comprehensive and in-depth study, as we have seen, should be a "subject" to certain periods of the history of state and law of our country, particularly during the Soviet Ukraine, which inheritance law deserves a separate, thorough and comprehensive historical and legal research. Review of scientific development problems of inheritance law in the Soviet Ukraine serves as a basis for further study of the formation and development of inheritance institution.

Key words: succession, inheritance, heir, antecessor, will, testator.

Спадкове право як один з найдавніших інститутів цивільного права посідає особливе місце в системі права будь-якої країни, адже в процесі свого життя людина здебільшого накопичує певну кількість матеріальних благ і цінностей, якими вона бажає задовольнити не лише свої потреби, а й потреби своїх рідних і близьких. Це може відбуватися як за життя людини, так і після її смерті, коли належні їй права та обов'язки переходять до інших на основі правових норм, що в сукупності й складають спадкове право.

Спадкові суспільні відносини як досить вузький, але надзвичайно важливий соціальний «сегмент» правових відносин завжди викликали інтерес у науковців. Їхні пошуки й одержані результати різнилися залежно від тієї чи іншої галузевої дисципліни, у межах якої вони відбувалися. Безумовно, найбільш суттєвими в дослідженні спадкового права є внески «цивілістів», адже спадкові правові відносини – невіддільний елемент загального масиву цивільно-правових відносин. Свій доробок у розробку історичних аспектів цієї проблеми внесли і фахівці зі спадкового права, а більш предметно – представники історико-правової науки. На цих же «науково-галузевих» дедуктивних основах з урахуванням поетапного процесу «приросту» наукових знань у цій сфері намагатимемося розкрити і стан розробки досліджуваної проблеми.

Першу групу таких історіографічних джерел складають узагальнюючі праці з цивільного права, у яких знайшли відображення проблеми спадкового права і певною мірою його історичні аспекти. Хронологічно такі публікації з'являються лише у 30-х роках, оскільки в 20-х роках ішов процес змістовного наповнення поняття «радянське цивільне право» на новій для того часу марксистсько-ленінській методології. Серед перших таких видань слід відзначити насамперед «Курс радянського господарського права» за редакцією Л. Гінзбурга і Є. Пашуканіса (1935 р.) і «Радянське цивільне право» за редакцією А. Вишинського (1938 р.). У цих виданнях містився ґрунтовний аналіз цивільного права та основних його інститутів, у тому числі й спадкового, зовнішньо (у їх назвах) знайшла відображення дискусія, яка точилась усі попередні роки щодо поняттєво-термінологічного визначення цієї галузі радянського права: «радянське господарче право» чи «радянське цивільне право».

Дискусія щодо назви цієї галузі права, як свідчать джерела, завершилася після Другої світової війни «перемогою» точки зору А. Вишинського, коли в юридичній науці та освіті безроздільно закріпилася назва «цивільне право». Одним із ґрунтовних повоєнних досліджень, яке, правда, залишилось незакінченим, було видання «Курс радянського цивільного права» в 15 томах. Починаючи з 1951 року опубліковані окремі томи курсу: «Предмет і система цивільного права» (С. Братусь), «Джерела цивільного права» (І. Новицький), «Суб'єкти цивільного права» (С. Братусь), «Право власності в СРСР» (Д. Генкін), «Авторське право» (Б. Антімонов) і низка інших «спеціальних» томів, серед яких для нас особливе значення для розуміння радянського спадкового права має том «Радянське спадкове право» (Б. Антімонов, К. Граве).

Серед наукових праць, що висвітлювали інститут спадкового права в межах цивільного права, слід назвати такі: «Лекції з радянського цивільного права» (С. Вільнянський; 1958 рік), «Основи радянського цивільного законодавства» (О. Іоффе та Ю. Толстой, 1962 рік), «Науково-практичний коментар до ЦК РРФСР» за редакцією Е. Флейшица (1966 рік), «Радянське цивільне право. Частина перша» (1966 рік), «Радянське цивільне право» за редакцією В. Маслова та О. Пушкіна (1977-1978, 1983 роки) та ін., у яких досліджувана нами проблема знайшла лише фрагментарне висвітлення.

Особливе значення для розкриття цієї теми мають наукові праці, присвячені періоду так званої «першої кодифікації» (20-ті роки ХХ ст.). Особливий інтерес до цієї проблеми спостерігається в роки підготовки нових кодифікаційних актів, особливо в 50-ті роки ХХ століття. Серед публікацій, що відображали ці проблеми, відзначимо монографії Д. Генкіна, І. Новицького та Н. Рабиновича «Історія радянського цивільного права. 1917-1947» (1949 рік) та І. Новицького «Історія радянського цивільного права» (1957 рік), у яких здійснено повний аналіз нормативних актів, судової та арбітражної практики застосування цивільно-правових норм. Також в цей період публікуються низка статей із цієї проблематики: Б. Антімонова «Конституція РСФРР 1918 року і радянське цивільне право» (1958 рік), С. Братуся «Про деякі риси історії радянського цивільного права» (1957 рік), А. Венедиктова «Радянське цивільне право в період проведення Жовтневої й соціалістичної революції (1917-1918 рр.)» (1955 рік), Г. Свердлова «До історії цивільного і господарчого законодавства» (1959 рік) та ін.

Вже в наші дні з'явилася надзвичайно корисна для нашої теми ґрунтовна монографія Т. Новицької «Цивільний кодекс РСФРР 1922 року» (2002 рік) [1]. Робота написана на основі великої кількості, у тому числі архівних, матеріалів, що ретроспективно «відновлюють» процес створення першого радянського Цивільного кодексу, розкривають зміст цивільного права в перші роки радянської влади в Росії. Історія розвитку інституту спадкового права хоча й була висвітлена ширше, ніж у вищезазначених виданнях, але все ж у комплексі з іншими інститутами цивільного права: правом власності, зобов'язальним правом тощо.

У сучасній Україні проблеми спадкового права в контексті історії українського цивільного права досліджує львівський вчений І. Бойко. В опублікованих ним у 2013 та 2014 роках двох ґрунтовних навчальних посібниках з цієї проблеми [2] міститься характеристика окремих періодів в історії спадкового права радянської України (у роки «воєнного комунізму» та непу, у 30-ті та воєнні роки, у роки підготовки нового Цивільного кодексу України 1963 р.), інтерес до яких був обумовлений насамперед змінами, що відбувалися у праві власності.

Другу групу історіографічних джерел складають наукові праці вчених-цивілістів, котрі досліджували окремі інститути та підгалузі цивільного права, які безпосередньо стосуються правовідносин спадкування (право власності, сімейне право тощо).

Оскільки спадкування є одним зі способів набуття власності, то на першому місці в цій групі, безумовно, стоять видання, що відображають взаємозв'язок права власності зі спадкуванням, передачею майна тощо. Серед таких праць слід відзначити насамперед дослідження А. Венедиктова «Державна соціалістична власність» (1948 рік), В. Маслова «Основні проблеми права особистої власності в період будівництва комунізму в СРСР» (1968 рік), С. Братуся «Форми власності за Конституцією СРСР» (1949 рік) тощо.

Особливий інтерес у контексті вищезазначеного дослідження мають сучасні наукові розробки проблеми історії права власності, зокрема монографії М. Домашенка та В. Рубаніка «Власність і право власності: нариси з історії, філософії, теорії і практики регулювання відносин власності в Україні» (2002 рік) [3], В. Рубаніка «Власність в історії російської й української систем права: загальне та особливе (відношення власності у східнослов'янській традиції правового регулювання: історико-правове дослідження)» (2004 рік), О. Дзери, Н. Кузнецова, О. Підпригори «Право власності в Україні» (2000 рік), О. Дзери «Розвиток права власності громадян в Україні» (1996 рік), у яких надано ґрунтовний аналіз розвитку права власності в різні періоди історії України, у тому числі й особистої власності громадян. Але загалом аналіз спадкування як один зі способів набуття права власності в цих працях розглянуто все ж такі фрагментарно, тільки у тій послідовності, у якій ухвалювалися відповідні нормативно-правові акти, що регулювали відносини, пов'язані зі власністю.

Окрім права власності, історія розвитку інституту спадкового права знаходиться також у тісному зв'язку із сімейним правом, зокрема при визначенні спадкоємців за законом, в тому числі на обов'язкову частку. У цьому контексті слід відзначити підручник Г. Матвеевої «Радянське сімейне право» (1978, 1985 роки [4]), у якому розкриваються основні положення сімейного права, наводяться відповідні категорії, права учасників сімейних відносин. В історичному плані заслуговують на увагу статті Г. Свердлова «Розвиток радянського сімейного права» (1947 рік) і «До питання про загальне

майно подружжя» (1948 рік), у яких досліджено історію спадкового права, зокрема, через призму визнання та закріплення церковних шлюбів і фактичних шлюбних відносин.

Третю групу історіографічних джерел складає той пласт літератури, у якій здійснено безпосереднє висвітлення інституту спадкового права в теоретичному, законодавчому та правозастосовному аспектах.

На відміну від загальних питань цивільного права, спадкове право досить інтенсивно розроблялося в 20-ті роки ХХ століття, оскільки після першої кодифікації норм цивільного права перед науковцями, юристами-практиками постало питання про застосування норм законодавства, насамперед Цивільного кодексу 1922 року. Ці проблеми у своїх працях намагались вирішувати Г. Волков («Право спадкоємства» (1924 рік), «Про спадкування» (1925 рік)), В. Серебровський («Спадкове право (коментар до ст. 416-435 Цивільного кодексу РСФРР)» (1925 рік)).

Деяким проблемам історії розвитку інституту спадкового права були присвячені праці Г. Риндзюньського «Спадкування за радянськими законами» (1925 рік), А. Бугаєвського «Радянське спадкове право (1926 рік), що частково стосувалися історії скасування спадкування у перші роки радянської влади.

Ситуація почала змінюватися після Другої світової війни, коли науковці, досліджуючи інститут спадкування на основі цивілістичного підходу, починають приділяти увагу конкретним історичним умовам, у яких воно складалося. У своїх наукових працях це здійснили вчені-цивілісти, а саме Б. Антімонов та К. Граве в роботі «Радянське спадкове право» (1955 рік), К. Граве в роботі «Питання спадкового права в практиці Верховного суду СРСР» (1949 рік), В. Серебровський в роботі «Спадкове право» (1948 рік), Г. Амфітеатрова та А. Солоділова в роботі «Право спадкування в СРСР» (1946 року), С. Ландкоф в роботі «Проблеми спадкування в радянському праві» (1946 рік), В. Дронников в роботі «Спадкування за заповітом в радянському праві» (1957 рік), З. Мозжухина в роботі «Спадкування за заповітом в СРСР» (1955 рік), Б. Антімонов, С. Гордон і Б. Шлифер в роботі «Спадкування і нотаріат» (1946 рік). У вказаних працях науковці розкривали сутність скасування права на спадкування, передумови розширення спадкових прав громадян тощо.

Відзначимо також автореферати дисертацій Л. Гершонової «Спадкування за заповітом у радянському цивільному праві» (1951 рік) [5], Н. Васильченка «Захист інтересів радянської держави при переході до нього спадкового і безхазяйного майна» (1953 рік), у яких надавалось тлумачення основних правила спадкування [6].

Після ухвалення Цивільного кодексу 1963 року коментарі інституту спадкового права були здійснені в наукових працях А. Самцова «Питання спадкового права в судовій і законодавчій практиці» (1964 рік), Н. Бондарева «Засвідчення та виконання заповітів» (1965 рік), М. Гордона «Спадкування за законом і за заповітом» (1967 року), Н. Бондарева та Б. Ейдінової «Право на спадщину та його оформлення» (1971 рік), Т. Коваленко «Основні питання радянського спадкового права» (1972 рік), В. Рясенцева «Спадкування за законом і за заповітом СРСР» (1972 рік), П. Никитюка «Спадкове право і спадковий процес (проблеми теорії і практики)» (1973 рік), Н. Бондарева та Е. Ейдінової «Заповіти, що прирівнюються до нотаріальних, та їх виконання» (1975 рік), М. Пронина «Спадкування за законом та за заповітом» (1978 рік), О. Рубанова «Закон про спадкування» (1984 рік), М. Барщевського «Якщо відкрилася спадщина» (1989 рік) та ін.

Не можна в цьому сенсі оминати увагою і кілька захищених дисертацій з того чи іншого питання теорії і практики спадкового права того часу, а саме дисертацій Т. Чепеги «Спадкування за заповітом у радянському цивільному праві» (1965 рік), Е. Ейдінової «Здійснення спадкових прав і захист їх судом і нотаріатом» (1972 рік), В. Інцас «Спадкування як особливий вид правонаступництва в радянському цивільному праві» (1973 року), Н. Асланян «Спадкування членів сім'ї спадкодавця за радянським цивільним правом» (1987 рік) [7], що свідчило про актуальність дослідження інституту спадкового права. Історична цінність цих опублікованих праць і дисертаційних досліджень полягає в тому, що вони дають нам можливість визначити зміст радянського спадкового права другої половини ХХ століття.

Четверту групу історіографічних джерел складають власне історико-правові дослідження з цього питання. Тут ми проводимо певний «водорозділ» між літературою, яка відображала проблеми загальносоюзного спадкового права, і літературою, яка відображала проблеми українського спадкового права.

Серед джерел першої підгрупи відзначимо працю А. Немкова «Нариси історії спадкового права» (1979 рік) [8], у якій в досить стислому вигляді розкрито спадкування в різні періоди історії людства. Також автор приділив певну увагу і радянському періоду, спадковому праву якого присвячено окрему главу. Хоча ця робота виходила в самий «розквіт» соціалізму та її зміст «страждає» на певну

ідеологічну заангажованість, наявний в ній фактологічний матеріал певною мірою може бути використаний в історико-правових працях зі спадкового права.

Загальні проблеми історії спадкового права досліджені В. Мусаєвим. У захищеній ним дисертації «Спадкування за заповітом: історія і сучасність» (2003 рік) [9] був розкритий процес становлення та розвитку спадкування за заповітом у російському спадковому праві як дореволюційного, так і радянського періодів. Заслужують на увагу в роботі ті аспекти, що стосувалися спадкування за заповітом взагалі та заповідального розпорядження зокрема.

Інші дисертації були присвячені більш конкретним питанням. Зокрема, І. Комаревцева (2005 рік), розкриваючи процес еволюції форми заповіту в давньоруському й російському праві X – XXI століть, акцентує увагу на процесі розвитку форми заповіту в російському праві з 1917 по 2002 роки й особливо на регулюванні цих питань у Цивільному кодексі РРСФР 1964 року, здійснює кваліфікований узагальнюючий історичний порівняльний аналіз форм заповіту тощо. У дисертації Б. Коваленко «Еволюція нотаріальної діяльності та її роль в спадковому праві: історико-правове дослідження» (2007 рік) розглянуто особливості організації нотаріальної діяльності, пов'язаної зі спадковими відносинами в радянський період, а в дослідженні А. Моїсеєва «Інститут спадкування в радянському праві як засіб забезпечення економічних інтересів держави: історико-правове дослідження» (2010 рік) [10] висвітлено спадкування як спосіб забезпечення економічних інтересів держави. Певний інтерес для нас у вищезазначених роботах мають окремі історичні аспекти таких складових інституту спадкового права, як спадкування за законом, спадкування за заповітом, заповіт, відумерла спадщина, форми заповіту, нотаріат тощо.

Щодо другої підгрупи літератури, тобто тих історіографічних джерел, що стосуються історії спадкового права України, то серед них слід відзначити опубліковану ще за радянських часів працю В. Дронікова «Спадкове право Української РСР» (1974 рік) [11]. Хоча зроблений у цій роботі історичний екскурс спадкового права був занадто ідеологічно «обтяжений», все ж ґрунтовний «цивілістичний» аналіз основних положень спадкового права радянського періоду в ній заслуговує на увагу.

Більш ґрунтовні історико-правові дослідження з проблеми українського спадкового права здійснювались лише в наші часи. Серед них відзначимо насамперед працю І. Шахрайчука «Спадкове право України (Ретроспективний аналіз)» (2000 рік) [12], у якій розглянута історія розвитку законодавства про спадкове право в Україні з найдавніших часів до наших днів. Видана в 2007 році монографія Ю. Заїки «Спадкове право в Україні: становлення і розвиток» [13] цінна для нас тим, що в ній міститься запропонована автором періодизація становлення спадкового права України з 1917 по 2006 роки. Зокрема, автор виділяє такі періоди: перший період – час, пов'язаний із ухваленням декретів РНК Української СРР «Про скасування спадкування» від 11 березня та 21 березня 1919 років, другий період пов'язаний із Цивільним кодексом УСРР 1922 року, третій – з ухваленням Указу Президії СРСР «Про спадкування за законом та за заповітом» від 14 березня 1945 року, четвертий – з Цивільним кодексом УРСР 1963 року, останній, п'ятий період – з Цивільним кодексом України 2004 року. Віддаючи належне автору за пропонувану періодизацію, водночас звернемо увагу на те, що вона здійснена «у позитивістському» формальному дусі з прив'язкою до тих чи інших нормативно-правових актів, без урахування конкретної соціально-економічної, політичної та духовно-культурної ситуації на тому чи іншому історичному етапі. І це не дивно, адже автор як «чистий» цивіліст зосередив свою головну увагу на характеристиці останнього сучасного періоду українського спадкового права, тоді як попередні періоди висвітлені фрагментарно.

В особливому ряді цієї групи історіографічних джерел стоять публікації О. Неліна, котрий з вітчизняних вчених найбільше «опікується» історико-правовими проблемами українського спадкового права. Глибокі історичні корені спадкування, зазначає він, зумовлюють докладне вивчення історії розвитку та становлення основних інститутів спадкового права, ретельне обговорення аргументів наших попередників. Без цього, слушно стверджує науковець, не можна об'єктивно визначити загальнотеоретичну базу цих проблем, оскільки в ньому (спадковому праві) відбиваються не тільки політичні, економічні та соціальні аспекти життя суспільства, а й родинні та шлюбні відносини, особисті інтереси людей [14]. Вчений здійснив висококваліфікований правовий аналіз історії спадкового права, але обрання для дослідження величезного історичного періоду зумовило «подачу матеріалу в постановчому плані».

Вищенаведене свідчить про наявність певної історіографічної бази з досліджуваної проблеми. Проте наявні на сьогодні результати одержані на основі «екстенсивного» аналізу досліджуваного явища, коли воно розглядається упродовж всієї історії України. Поступове розширення емпіричної бази, зміна світоглядних орієнтирів зумовлюють потребують більш глибокого проникнення в процеси та явища, які існували в історії та продовжують еволюціонувати. Отже, всебічному і поглибленому

вивченню, як ми переконалися, мають підлягати окремі періоди історії держави та права нашої країни, зокрема радянський період України, спадкове право якого заслуговує на окреме всебічне і комплексне історико-правове дослідження. Огляд наукові розробки проблеми радянського спадкового права в Україні є базисом для подальшого дослідження становлення та розвитку інституту спадкування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Новицкая Т. Гражданский кодекс РСФСР 1922 года / Е. Новицкая. – М. : ИКД «Зерцало-М», 2002. – 224 с.
2. Бойко І. Історія правового регулювання цивільних, кримінальних та процесуальних відносин в Україні (ІХ-ХХ ст.) : [навч. посіб. для студ. вищ. закладів] / І. Бойко. – Львів : Видавн. центр. ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – 904 с.
3. Домашенко М. Собственность и право собственности: очерки по истории, философии, теории и практики регулирования отношений собственности в Украине / М. Домашенко, В. Рубаник. – Х. : Факт, 2002. – 550 с.
4. Матвеев Г. Советское семейное право / Г. Матвеев. – М. : Юридическая литература, 1985. – 208 с.
5. Гершонова Л. Наследование по завещанию в советском гражданском праве : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. юр. наук : спец. 12.00.03 «Гражданское право; предпринимательское право; семейное право; международное частное право» / Л. Гершонова. – К., 1951 – 12 с.
6. Васильченко Н. Защита интересов советского государства при переходе к нему наследственного и бесхозяйственного имущества : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. юр. наук : спец. 12.00.03 «Гражданское право; предпринимательское право; семейное право; международное частное право» / Н. Васильченко. – Х., 1953. – 19 с.
7. Асланян Н. Наследование членов семьи наследодателя по советскому гражданскому праву : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. юр. наук : спец. 12.00.03 «Гражданское право; предпринимательское право; семейное право; международное частное право» / Н. Асланян. – М., 1987. – 18 с.
8. Немков А. Очерки истории наследственного права / А. Немков. – Воронеж : Издательство Воронежского университета, 1979. – 96 с.
9. Мусаев Р. Наследование по завещанию : история и современность : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. юр. наук : спец. 12.00.03 «Гражданское право; предпринимательское право; семейное право; международное частное право» / Р. Мусаев. – М., 2003. – 24 с.
10. Моисеев А. Институт наследования в советском праве как средство обеспечения экономических интересов государства : дис. ... канд. юр. наук : спец. 12.00.01 / А. Моисеев ; Нижегородская академия МВД России. – Нижний Новгород, 2010. – 167 с.
11. Дрони́ков В. Наследственное право Украинской ССР / В. Дрони́ков. – К. : Вища школа, 1974. – 160 с.
12. Шахрайчук І. Спадкове право України (Ретроспективний аналіз) / І. Шахрайчук. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2000. – 224 с.
13. Заїка Ю. Спадкове право України: становлення та розвиток : [монографія] / Ю. Заїка. – К. : КНТ, 2007. – 288 с.
14. Нелін О. Спадкове право УРСР за цивільним кодексом 1922 р. / О. Нелін // Підприємництво, господарство і право. – 2008. – № 4. – С. 32-35.

REFERENCES

1. Novickaja, T.E. (2002) *Hrazhdanskiy kodeks RSFSR 1922 hoda* [The Civil Code of the RSFSR in 1922], IKD «Zercalo-M», Moscow, Russia.
2. Boyko, I.Y. (2014) *Istoriya pravovoho rehulyuvannya tsivilnykh, kriminalnykh ta protsesualnykh vidnosyn v Ukrayini (IX–XX st.) : navch. posib. dlya stud. vyshch. zakladiv* [The history of legal regulation of civil, criminal and procedural relations in Ukraine (IX-XX centuries.) : teach. guidances. for students. hi. institutions], Vidavn. tsentr. LNU imeni Ivana Franka, Lviv Ukraine.
3. Domashenko, M.V. (2002) *Sobstvennost i pravo sobstvennosti : Ocherki po istorii, filosofii, teorii i praktyky rehulirovaniya otnosheniy sobstvennosti v Ukraini* [Property and ownership : Essays on the history, philosophy, theory and practice of regulation of property relations in Ukraine], Fakt, Kharkiv, Ukraine.

4. Matveev, G.K. (1985) *Sovetskoe semeinoe pravo* [Soviet Family Law], Juridicheskaja literatura, Moscow, Russia.
5. Hershonova, L.M. (1951) “Nasledovanie po zaveshhaniju v sovetskom grazhdanskom prave” Thesis abstract for Cand. Sc. (Jurisprudence), 12.00.03, Kyiv, Ukraine.
6. Vasilchenko, N.M. (1953) “Zashhita interesov sovetskogo gosudarstva pri perehode k nemu nasledstvennogo i bezhozjajstvennogo imushhestva” : Thesis abstract for Cand. Sc. (Jurisprudence), 12.00.03, Kharkiv, Ukraine.
7. Aslanian, N.P. (1987) “Nasledovanie chlenov sem'i nasledodatelja po sovetskomu grazhdanskomu pravu”, Thesis abstract for Cand. Sc. (Jurisprudence), 12.00.03, Moscow, Russia.
8. Nemkov, A.M. (1979) *Ocherki istorii nasledstvennogo prava* [Essays on the history of inheritance law], Izdatelstvo Voronezhskoho universiteta, Voronezh, Russia.
9. Musaev, R.M. (2003) “Nasledovanie po zaveshhaniju : istorija i sovremennost”. Thesis abstract for Cand. Sc. (Jurisprudence), 12.00.03, Moscow, Russia.
10. Moiseev, A.B. (2010) “Institut nasledovaniya v sovetskom prave kak sredstvo obespecheniya jekonomicheskogo interesov gosudarstva” : Thesis abstract for Cand. Sc. (Jurisprudence), 12.00.01, Nizhnij Novgorod, Russia.
11. Dronikov, V.K. (1974) *Nasledstvennoe pravo Ukrainkoi SSR* [Inheritance Law of the Ukrainian SSR], Vyshha shkola, Kyiv, Ukraine.
12. Shahrachuk, I.A. (2000) *Spadkove pravo Ukrainy (Retrospektyvnyi analiz)* [Inheritance Ukraine (retrospective analysis)], DNU, Dnipropetrovsk, Ukraine.
13. Zaika, Yu.O. (2007) *Spadkove pravo Ukrainy : Stanovlennya ta rozvytok : monohrafiya* [Inheritance Ukraine : Formation and development : monograph], KNT, Kyiv, Ukraine.
14. Nelin, O. (2008) “The inherited law for the USSR is after the civil code of 1922”, *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*, no. 4, pp.32-35.

УДК 343.13 (091) “08/18”

ПРИНЦИПИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ТА ЙОГО ОСНОВНІ ОЗНАКИ В ПЕРІОД ІХ – ХІХ СТ.: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР

Середа А.М., к.і.н., доцент

*Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна
sereda.angela@mail.ru*

У науковій статті на основі аналізу нормативно-правових актів досліджується формування, становлення та подальший розвиток кримінально-процесуального права та функціонування його суб'єктів у контексті загальних соціальних і правових процесів.

Розкриваються принципи кримінального процесу та їх основні ознаки в період ІХ – ХІХ ст. Відокремлюються структура і механізм формування складових елементів кримінально-процесуального права, особливості провадження судочинства.

Ключові слова: кримінально-процесуальне право, суб'єкти кримінально-процесуальних відносин, судова система, кримінальне судочинство, судовий слідчий.

ПРИНЦИПЫ УГОЛОВНОГО ПРОЦЕССА И ЕГО ОСНОВНЫЕ ПРИЗНАКИ В ПЕРИОД ІХ-ХІХ СТ.: ИСТОРИКО-ПРАВОВОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ

Середа А.Н.

*Запорожский национальный университет, ул. Жуковского, 66, г. Запорожье, Украина
sereda.angela@mail.ru*

В научной статье на основе анализа нормативно-правовых актов исследуется формирование, становление и дальнейшее развитие уголовно-процесуального права и функционирование его субъектов в контексте общих социальных и правовых процессов.